

Příčiny existence VS (selhání a „selhání“)

VE - přednáška č.2

Selhání trhu

- Absence trhu vs. “selhání trhu” - (jako kdyby někdo jabloni říkal hrušeň, a v rozčarování z toho, že neplodí hrušky vyvodil závěr, že hrušeň selhala - *Kinkor.*)

Osnova:

- **příčiny** existence veřejného sektoru
  - „neekonomické“ příčiny - sociální preference, solidarita,
  - pojetí spravedlnosti.
  - selhání trhu
  - *lidský potenciál a jeho kultivace – nepovinné*

Otázka

- Ale proč veřejný sektor existuje? Proč vláda zastává funkce, které zastává, a proč produkuje právě to, co produkuje? Existuje logický a jasně formulovaný argument, kterým lze vysvětlit socioekonomické důvody existence státu? Anebo mají být funkce státu odůvodněny ideologicky?

Odpověď

- Neexistuje pouze jediné ekonomické odůvodnění vlády. Platí spíše, že vláda existuje proto, aby se zabývala celou řadou různých problémů, a přitom hraje řadu různých rolí, které se často od sebe liší a které jsou často ve vzájemném rozporu..

Adam Smith:

- ... existují jen tři povinnosti, které musí vládce vykonávat: **za první** povinnost ochraňovat společnost před **násilím** a útokem jiných nezávislých společností; **za druhé** povinnost ochraňovat každého člena společnosti, ... před nespravedlnostmi a **útiskem** ze strany všech ostatních členů této společnosti, ...; (pokr.)

Adam Smith 2

- ... **za třetí** povinnost zřídit a udržovat jisté veřejné práce a projekty a jisté veřejné instituce, jejichž zřízení a údržba nikdy nemůže být v zájmu jednotlivce či malé skupiny jednotlivců, neboť zisk z nich by nikdy nevyhradil vynaložené náklady jednotlivce či malé skupiny jednotlivců, přestože mohou často poskytnout více než pouhou úhradu nákladů pro velkou společnost.

...ale nejasnost v obsahu pojmů:

- násilí (stát je nástroj objektivizace použití násilí v obraně proti iniciaci násilí - odtud bezpečnost, obrana, justice, zahr. politika)
- útisk (vylučuje „dobrovolnost“ tržní směny ekonomický útisk?)
- nespravedlnost (co je spravedlivé a pro koho?)

Ultraliberalismus

- Jedinou „morální“ (I.M.) funkcí státu je ochrana individuálních práv, tj. použití síly k obraně proti iniciaci násilí.
- *Jakákoliv* akce státu je použitím násilí.
- Vše ostatní nad ochranu individuálních práv je *etatismem*, zneužitím instituce státu.

... ale

- co v případech, kdy na sebe naráží (v té či oné formě) individuální právo a potřeba reprodukce společnosti, ve které individuum existuje?
- problém obsahu pojmu reprodukce - hmotný blahobyť? přežití? efektivní stav?
- dělba práce si vyžaduje koordinaci a „problém černého pasažéra“ (někdy) donucení...

Příčiny existence - střední proud

- „neekonomické“ - sociální,
  - resp „nespokojenost“ s výsledky distribuce trhem
- ekonomické (neefektivnost)
  - makro (inlace, cykly, nevyužití výrobních faktorů)
  - mikro (Paretovsky efektivní rovnováha)

Tzv. neekonomické...

- problémy „nesprávné“, „nespravedlivé“ redistribuce - sama Paretovsky efektivní řešení neříkají nic o úrovni blahobytu jednotlivých členů společnosti. => redistribuční souvislosti (polarizace bohatství a chudoby)
- statky pod ochranou, (merit goods)

Makroekonomické

- ↗ nerovnováha
- ↗ inflace
- ↗ nezaměstnanost
- ↗ cykličnost vývoje

- ↗ ...ale, u řady těchto jevů je vysoce pravděpodobné, že je zásahy státu, ne-li vyvolávají, pak zcela jistě prohlubují...

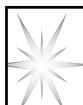
Mikroekonomické (PŘÍŠTĚ)

- ↗ Překážky k nastolení Paretovsky efektivních stavů:
  - ↗ Selhání konkurence
  - ↗ Přirozené monopoly
  - ↗ **Veřejné statky**
  - ↗ **Externality**
  - ↗ Nedostatečná informovanost

Pojetí spravedlnosti

- ↗ Kritéria založená na schopnostech (liberalismus)
- ↗ Utilitární kritéria (Bentham)
- ↗ Egalitářská kritéria (první křesťané)
- ↗ Smíšená kritéria (sociální síť)

- ↗ ... příklad trosečníků.

VS z hlediska teorie potřeb

- ↗ Potřeba = (jedincem) pocíťovaný nedostatek
- ↗ dělíme (mimo jiné) na individuální a *společenské*
- ↗ společenské jsou ty, které pocíťuje člověk (jedinec, individuální spotřebitel) proto, že žije ve společnosti.

Společenské potřeby

- ↳ organizovaného uspořádání společnosti
- ↳ ochrany osoby a jejího majetku
- ↳ zajištění spravedlnosti
- ↳ ochrany území, na kterém žije, společenství, do kterého jedinec patří.

Lidský potenciál -

made in Czechoslovakia

- **Lidským potenciálem rozumíme předpoklady člověka k činnostem, které realizuje ve všech svých základních sociálněekonomických funkcích, a to ve funkci občana, člena rodiny, pracovníka, spotřebitele i vlastníka.**

Lidský potenciál - složky

Teorie lidského potenciálu konkretizuje lidský potenciál těmito jeho složkami:

- ☞ potenciál zdraví
- ☞ potenciál poznatkový a dovednostní
- ☞ potenciál hodnotově orientační
- ☞ potenciál sociálně participační
- ☞ potenciál individuálně integrativní a regulační
- ☞ potenciál tvůrčí.